

Dr hab. ANNA JURKOWSKA-ZEIDLER, prof. UG
Katedra Prawa Finansowego
Wydział Prawa i Administracji
Uniwersytet Gdański

Gdańsk, 25 kwietnia 2016 r.

RECENZJA ROZPRAWY DOKTORSKIEJ

mgr Magdaleny Dzedzic nt. „Europejski model normatywny przedkontraktowych obowiązków informacyjnych przedsiębiorcy wobec konsumenta w sferze usług finansowych”,
Warszawa 2016, ss. 445, promotor: prof. dr hab. Andrzej Bierć

Zgodnie z art. 13 ust. 1 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (tekst jedn. Dz. U. z 2014 r., poz. 1852 ze zm.) rozprawa doktorska, przygotowywana pod opieką promotora, powinna stanowić oryginalne rozwiązanie problemu naukowego oraz wykazywać ogólną wiedzę teoretyczną kandydata w danej dyscyplinie naukowej, a także umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej. Już w pierwszych słowach recenzji mogę jednoznacznie stwierdzić, że ustawowe wymogi zostały w pełni zrealizowane w rozprawie doktorskiej pt. „Europejski model normatywny przedkontraktowych obowiązków informacyjnych przedsiębiorcy wobec konsumenta w sferze usług finansowych”, napisanej przez mgr Magdalenę Dzedzic. Przemawiają za tym następujące spostrzeżenia i oceny.

I. Wybór tematu rozprawy

Przedstawiona do oceny rozprawa doktorska poświęcona jest modelowi przedkontraktowych obowiązków informacyjnych przedsiębiorcy wobec konsumenta w sferze usług finansowych. Dotychczas tematyka ta nie była przedmiotem tak szerokiej analizy w polskiej nauce prawa, w ujęciu międzysektorowym rynku finansowego i prawnoporównawczym jakiego dokonuje Autorka. Dlatego uznać należy, że temat dysertacji jest trafnie dobrany.

Ochrona nieprofesjonalnego odbiorcy usług finansowych nabiera szczególnego znaczenia ze względu na postępujący proces tworzenia jednolitego rynku finansowego będącego częścią transgranicznego obrotu gospodarczego. Zwłaszcza bowiem w tym kontekście dostrzegana jest potrzeba pełnej harmonizacji sfery ochrony konsumenta usług finansowych wynikającej z poddania rynku finansowego odrębnemu i specyficznemu

reżimowi prawnemu. Tematyka ochrony konsumenta usług finansowych jest współcześnie związana z bezpieczeństwem rynku finansowego i jego uczestników. Coraz większy stopień skomplikowania usług finansowych oferowanych przez instytucje finansowe a jednocześnie naruszone, zwłaszcza po wybuchu niedawnego kryzysu finansowego, zaufanie jakim darzyli je klienci spowodowało, że państwo coraz głębiej wkracza w relacje uczestników rynku finansowego. Zachodzące lub projektowane w ostatnim okresie zmiany w systemie ochrony klienta usług finansowych na poziomie Unii Europejskiej, a także liczne inicjatywy regulacyjne podejmowane na poziomie krajowym zmierzają do wzmocnienia ochrony konsumenta usług finansowych, szczególnie poprzez sferę odpowiedniej informacji na etapie przedkontraktowym. Z tego względu wybór tematu dysertacji należy uznać za niezwykle trafny, a samą pracę za aktualną, ważną i potrzebną z uwagi na niezbędną ciągłego doskonalenia europejskiego i polskiego ustawodawstwa obowiązującego w tym zakresie.

Rozmiary rynków finansowych i skala dokonywanych na nich transakcji powodują, że nieuczciwe praktyki rynkowe instytucji finansowych wobec konsumentów mają swoje doniosłe konsekwencje dla stabilności finansowej, bo mogą generować ryzyka systemowe zakłócające prawidłowe działanie systemu finansowego, który stanowi kapitalną podstawę gospodarki. Stąd też, w ramach systemowego podejścia do regulacji europejskiego rynku finansowego, którego istotą jest zwiększenie jego bezpieczeństwa i zapewnienie wysokiego poziomu ochrony jego uczestników oraz zapobieżenie kryzysom finansowym, wzmocnienie ochrony konsumenta a nawet rozumianego szeroko klienta na rynku usług finansowych stało się istotnym wyzwaniem dla wszystkich instytucji tworzących sieć bezpieczeństwa finansowego działających na rzecz utrzymania stabilności finansowej, zarówno na poziomie krajowym, europejskim jak i międzynarodowym. W tym znaczeniu podjęta przez Autorkę problematyka stanowi zagadnienie o istotnym znaczeniu dla ochrony bezpieczeństwa i stabilności krajowego systemu finansowego.

Tytuł rozprawy doktorskiej jest sformułowany w sposób zwarty i komunikatywny oraz prawidłowo oddaje treść merytoryczną jej rozdziałów.

II. Cel rozprawy, tezy i metody badawcze

Celem dysertacji, jasno i precyzyjnie wskazanym przez Autorkę we Wstępie (s.23) jest teoretyczno-prawna ocena europejskiego modelu normatywnego przedkontraktowych obowiązków informacyjnych przedsiębiorcy wobec konsumenta w sferze usług finansowych oraz ustalenie w jakim zakresie krajowe prawo prywatne odpowiada standardom europejskim w tym zakresie. Problematyka przedkontraktowych obowiązków informacyjnych instytucji finansowych wobec konsumentów usług finansowych została przedstawiona poprzez analizę regulacji przyjętych na poziomie europejskim oraz implementujących je aktów prawa krajowego. W zamierzeniu Autorki

dokonana w rozprawie analiza służyć miała ustaleniu istoty i zakresu obowiązków informacyjnych przedsiębiorcy wobec konsumenta na etapie przedkontraktowym oraz charakteru odpowiedzialności prawnej wraz z konsekwencjami, jakie powinien ponieść przedsiębiorca w razie naruszenia wyznaczonych prawem powinności.

Uznać należy, że cel rozprawy został przez Autorkę w pełni zrealizowany. Potrafiła Ona przy tym podkreślić to, co istotne, zwrócić uwagę na kluczowe zagadnienia problemowe, zestawić i ocenić przeciwstawne poglądy, postawić ważne pytania i dać na nie satysfakcjonujące odpowiedzi.

Na akceptację zasługuje dobrze sformułowana, co nie jest powszechne, teza główna pracy. Właściwe dobrane są metody badawcze wykorzystane w rozprawie. Dla metodologicznej konstrukcji rozprawy byłoby z korzyścią gdyby Autorka jednak sformułowała we Wstępie szczegółowe zagadnienia lub pytania badawcze, wtedy byłoby łatwiej wskazać na zakres tematyki badawczej wyznaczonej przez cel dysertacji oraz uzasadnić logiczne powiązanie rozważanych treści w kolejnych rozdziałach z tezą rozprawy i osiągniętymi konkluzjami.

Zgodnie z główną tezą rozprawy podstawę modelu normatywnego ochrony konsumenta przez informację zawartego w europejskich dyrektywach i prawie modelowym stanowi paternalizm, który współcześnie tworzą nie tylko regulacje o charakterze prywatnym ale także publicznym. Autorka wiąże to ze zjawiskiem publicyzacji prawa prywatnego w sferze relacji: instytucja finansowa a konsument usług finansowych, co przekracza granicę reguł proporcjonalności. Takie ujęcie nie budzi żadnych zastrzeżeń.

III. Treść i konstrukcja rozprawy

Przyjęty przez Autorkę układ dysertacji odznacza się spójnością i logiczną uzasadnionym układem rozdziałów, stanowiących konsekwentne rozwinięcie przyjętego we Wstępie celu badawczego. To co bowiem składa się na europejski model normatywny przedkontraktowych obowiązków informacyjnych przedsiębiorcy wobec konsumenta w sferze usług finansowych, stanowi kolejno przedmiot rozważań ujętych w pięciu rozdziałach pracy; są to: 1) Istota przedkontraktowego obowiązku informacyjnego w sferze usług finansowych; 2) Kształtowanie się normatywnej ochrony zaufania konsumenta usług finansowych przez informację; 3) Konsument wobec usług finansowych; 4) Przedkontraktowy obowiązek informacyjny wobec konsumenta w sferze usług finansowych; 5) Charakter odpowiedzialności z tytułu naruszenia przedkontraktowych obowiązków informacyjnych. Wnioski końcowe wraz z postulatami *de lege lata* i *de lege ferenda* są zestawione osobno w Zakończeniu rozprawy. Niemniej jednak, Autorka prezentując treści rozważań w poszczególnych rozdziałach, na bieżąco w ramach podsumowania każdego z rozdziałów, formułowała wnioski odnoszące się bezpośrednio do przedstawianych zagadnień. Takie

ujęcie sprzyja niewątpliwie większej przejrzystości argumentacji i dowodzi utrzymania przez Autorkę wysokiego poziomu dyscypliny w prowadzonych rozważaniach nad wieloma zróżnicowanymi i trudnymi problemami badawczymi.

Rozprawa jest zaopatrzona w bogatą „bibliografię” (ponad 330 pozycji literatury i piśmiennictwa, w tym polsko i angielskojęzyczne; 52 innych wykorzystanych dokumentów), wykaz wykorzystanych źródeł prawa europejskiego (48) i krajowego (22), spis orzeczeń sądów europejskich (29) oraz krajowych (28). Zestawienia te wskazują na imponującą liczbę wykorzystanych w pracy materiałów, stanowiąc jednocześnie cenną informację o źródłach przedstawianej problematyki.

IV. Ogólna ocena merytoryczna treści rozprawy

Moja merytoryczna ocena recenzowanej rozprawy doktorskiej jest bardzo wysoka. Ma ona oryginalny charakter i dotyczy zagadnień niezwykle doniosłych z punktu widzenia funkcjonowania europejskiego rynku usług finansowych i jego bezpieczeństwa. Dowodzi wyjątkowej aktualności i wagi analizowanej problematyki, zarówno w aspekcie naukowym, jak i praktycznym.

Autorka skutecznie podejmuje próbę kompleksowego przedstawienia europejskiego modelu normatywnego przedkontraktowych obowiązków informacyjnych instytucji finansowych wobec ich konsumentów (klientów) oraz charakteru odpowiedzialności z tego tytułu; stąd też uznać należy, że cele rozprawy określone w jej Wstępie zostały w pełni zrealizowane. Umiejętne sformułowane cel i teza rozprawy, zastosowane metody oraz prawidłowy dobór literatury i źródeł normatywnych umożliwiły weryfikację prawdziwości postawionej przez Autorkę tezy głównej rozprawy oraz sformułowanie przez Nią trafnych wniosków, ocen a także postulatów pod adresem prawodawcy.

Kompleksowe podejście do analizowania regulacji prawnych mających wpływ na istotę, zakres i znaczenie przedkontraktowych obowiązków informacyjnych wobec konsumenta na rynku usług finansowych oraz odpowiedzialności za ich naruszenie umożliwiło Autorce zaprezentowanie wszystkich istotnych zagadnień o charakterze doktrynalnym, regulacyjnym i praktycznym w zakresie tej tematyki. Regulacje europejskie i krajowe składające się na model normatywny przedkontraktowych obowiązków informacyjnych przedstawione zostały wszechstronnie, analitycznie i wnikliwie. Stąd też uznać należy, że recenzowana dysertacja stanowi w pełni udane przedsięwzięcie naukowe i świadczy o wysokich umiejętnościach badawczych jej Autorki.

Zaufanie konsumentów do rynku finansowego i świadczonych na nim usług finansowych zmniejszyło się na skutek niedawnego kryzysu finansowego i nadszarpniętej reputacji instytucji finansowych. Przy tym kolizja interesów na rynku usług finansowych jest niejako wpisana w istotę rynku finansowego, który charakteryzuje asymetria informacji i asymetria podziału ryzyka, dlatego – dziś już to wiemy – wymaga on regulacyjnej i nadzorczej interwencji państwa. Doniosłym wyzwaniem dla regulatorów rynku finansowego staje się w tym zakresie znajdowanie rozwiązań stanowiących kompromis między interesem instytucji finansowych działających w celu osiągnięcia zysku, interesem indywidualnym konsumentów i w końcu dobrem publicznym, jakim jest zapewnienie stabilności finansowej i bezpieczeństwa środków powierzonych instytucjom finansowym – w sferze ich ochrony. Aktualnie stawia się w szczególności pytanie: *Czy możliwe jest wskazanie granic uzasadnionej ingerencji państwa w sferę stosunków prawnych między klientem a instytucją finansową?*

Przedstawiona do recenzji dysertacja doktorska świadczy o dużej wiedzy Autorki zwłaszcza w zakresie polskiego i unijnego prawa umów konsumenckich. Autorka porusza w pracy niemalże wszystkie niejednoznaczne i dyskusyjne aspekty przedstawianej tematyki. Odnosi się do niezwykle aktualnych zagadnień w zakresie przedmiotu podjętych badań dotyczących m.in.: oferowania konsumentom przez zakłady ubezpieczeń i banki usług ubezpieczenia na życie i dożycie z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym (tzw. poliso lokat), a także udzielania kredytów hipotecznych denominowanych/indeksowanych w walutach obcych. Na uznanie zasługuje to, że w niemalże każdym problemowym aspekcie przedstawianych zagadnień Autorka zajmuje indywidualne stanowisko, wyrażając własne poglądy i opinie. Dowodzi to Jej umiejętności krytycznego spojrzenia na wiele obowiązujących regulacji prawnych dotyczących ochrony konsumenta na rynku usług finansowych i wyciągania trafnych wniosków.

Rozważania zawarte w poszczególnych rozdziałach dysertacji są jasne i w pełni przekonujące, zasługują na aprobatę i uznanie. Autorka posługuje się komunikatywnym i zrozumiałym językiem, ma bardzo dobrze opanowany warsztat pisarski oraz umiejętnie odwołuje się i korzysta z obszernej literatury przedmiotu oraz materiałów źródłowych. Świadczy to o dojrzałości naukowej Autorki i Jej predyspozycji do samodzielnej pracy naukowej.

Na uwagę i wysoką ocenę zasługują wnioski końcowe. Znajdują się tam uzasadnione oceny poszczególnych zagadnień. Są one wyrazem szerszego spojrzenia na doniosłe w ujęciu normatywnym i doktrynalnym zagadnienie ochrony konsumenta na rynku usług finansowych.

V. Ocena szczegółowa treści rozprawy

Pierwszy rozdział dysertacji ma przede wszystkim charakter teoretyczny i spełnia rolę obszernego wprowadzenia do zasadniczych rozważań

wyznaczonych jej celem. Autorka analizuje istotę przedkontraktowych obowiązków w sferze usług świadczonych na rynku finansowym w świetle ich zakresu, miejsca w systemie prawa cywilnego oraz wybranych zasad, wartości (aspektów prawa) i teorii ekonomicznych. Przyjmując, że doktryna paternalizmu znajduje swój normatywny wyraz w postaci europejskiego modelu uprzywilejowania pod względem prawnym konsumenta wobec przedsiębiorcy na rynku finansowym, słusznie dostrzega. Ona także poglądy uznające paternalistyczną interwencję państwa za swoistą ochronę mniej rozważnych konsumentów przed nimi samymi (s. 37). Rozważa także w tym rozdziale kwestię „racjonalności” zachowania konsumenta, która jest podstawowym założeniem idei ochrony przez informację (s. 47) oraz zasadę autonomii woli stron (s. 53).

Podzielam pogląd wyrażony przez Autorkę, że informacje kierowane do konsumentów na etapie przedkontraktowym powinny spełniać kryterium racjonalności, gdyż przy „przetadowaniu” przekazu treścią informacyjną może nastąpić skutek podobny do nieudzielenia konsumentowi informacji (s. 60). Bardzo interesujące są rozważania Autorki na temat osiągnięć nauk behawioralnych mających znaczenie dla podjętej tematyki.

W rozdziale tym razi jednak posługiwanie się pojęciem „produkt”, które nie ma odniesienia normatywnego, szczególnie że Autorka nie analizuje go w kontekście innych normatywnych pojęć ze sfery prawa rynku usług finansowych takich jak „umowa”, „usługa”, „czynność”.

W drugim rozdziale, w rozważaniach dotyczących kształtowania się normatywnej ochrony zaufania konsumenta usług finansowych przez informację, Autorka przedstawia swoistą ewolucję w tym zakresie i przejście od ochrony rynku do zasady słuszności (uczciwości), a także zmianę modelu adresata informacji. Dokonuje także analizy charakteru prawnego podmiotowego prawa konsumenta do informacji uznając je za publicznoprawne. Tu także – zdaniem Autorki – najbardziej widoczna jest zmiana w zakresie metod regulacji stosunków zachodzących na rynku usług finansowych polegająca na „publicyzacji” prawa prywatnego (s. 117). Podkreślić należy, że zmiana w podejściu do ochrony konsumentów usług finansowych jest częścią paradygmatu regulacyjno-nadzorczego na rynku finansowym, która nastąpiła po niedawnym kryzysie finansowym (J. Monkiewicz, M. Monkiewicz, *Ochrona konsumentów w nowym paradygmacie regulacyjnym rynków finansowych*, [w:] *Tendencje rozwoju ochrony konsumentów na rynku ubezpieczeniowym. Nowe koncepcje i rozwiązania*, *Rozprawy Ubezpieczeniowe. Zeszyt nr 18, 2015/1, s. 6*)

Trzeci rozdział recenzowanej dysertacji poświęcony jest tworzeniu europejskiej polityki w sferze ochrony konsumenta usług finansowych. Autorka poddaje analizie także cechę zaufania publicznego jako atrybut instytucji finansowych oraz ryzyka związane ze świadczeniem usług finansowych. Takie ujęcie nie budzi zastrzeżeń.

Niezwykle ważne dla podjętego celu pracy i weryfikacji przyjętej tezy są rozważania Autorki dotyczące modelu normatywnego klienta instytucji finansowej i oparcie go na poziomie europejskim na tzw. konsumencie rozsądnym oraz odniesienia w tym zakresie do modelu odpowiedzialnego udzielania kredytu jako przeciwności ochrony przez informację (s. 169). W tym kontekście można poddać Autorce pod rozagę zagadnienie czy zasada *volenti non fit iniuria* powinna znajdować zastosowanie wobec konsumentów usług finansowych?

Podzielam w pełni pogląd Autorki, że model normatywny konsumenta – nabywcy usług finansowej – powinien ulec zmianie i wzorem mogą tu być regulacje MiFiD II (s. 179).

W rozdziale czwartym Autorka dokonała analizy europejskiego modelu normatywnego przedkontraktowych obowiązków informacyjnych w oparciu o regulacje obowiązujących w tym zakresie na poziomie Unii Europejskiej rozporządzeń i dyrektyw oraz prawa modelowego. Z dużą znajomością problematyki Autorka wyodrębniła i następnie scharakteryzowała obowiązki informacyjne w sferze poszczególnych usług finansowych – kredytu konsumenckiego, kredytu hipotecznego. Było to zadanie o tyle trudne, że w ostatnim czasie bardzo dynamicznie zmieniały się właściwe regulacje na poziomie europejskim (Autorka analizie poddała także projekty niektórych z nich), co wymagało adekwatnej ich implementacji na poziomie krajowym.

Szczególną uwagę poświęciła Autorka przedkontraktowemu obowiązkowi informacyjnemu w zakresie umów o kredyt konsumencki, słusznie czyniąc go współczesnym paradygmatem ochrony przez informację w prawie europejskim. Przyjęła Ona trafnie, że bardzo doniosłe znaczenie dla modelu normatywnego ochrony informacyjnej nabywców usług finansowych mają reklamy usług finansowych (s. 231).

Doniosłe znaczenie dla weryfikacji tezy postawionej w pracy mają przytoczone w tym rozdziale dane na temat efektywności instrumentów prawnych ochrony konsumenta w zakresie kredytu konsumenckiego (s. 256).

Bardzo interesujące są ustalenia dotyczące braku elementów doradztwa (usług doradczych) przy asyście przedkontraktowej (s. 239), szczególnie że w zakresie usług finansowych już od pewnego czasu postuluje się wyraźne rozdzielanie tych obu aktywności instytucji finansowych wobec konsumenta (klienta). W tym kontekście ciekawe są orzeczenia zapadające w kwestii statusu „doradztwa inwestycyjnego” oraz „obowiązku rzetelnej informacji o charakterze doradczym” przytoczone przez Autorkę w pracy (odpowiednio na s. 276 i s. 294).

W kontekście ujawnionej w ostatnich latach ogromnej skali nierzetelnych zachowań banków i zakładów ubezpieczeń wobec konsumentów w Wielkiej

Brytanii, co w konsekwencji spowodowało także instytucjonalną zmianę w systemie nadzoru finansowego i powołanie wyspecjalizowanego organu ochrony konsumenta (*Financial Conduct Authority, FCA*), szczególne znaczenie ma zaliczenie umów ubezpieczenia na tamtejszym rynku do „umów najwyższego zaufania”, o czym pisze Autorka (s. 312). Gdyby Autorka poszerzyła te rozważania o choćby skrótkowe przedstawienie szczególnie jaskrawych przypadków naruszania reguł rynkowych oraz wymogów prawa w sferze ochrony konsumenta na brytyjskim rynku finansowym, gdzie w ostatnich latach wypłacane były miliardowe odszkodowania, zwłaszcza z tytułu polis ubezpieczeniowych dołączanych do usług bankowych, to takie spojrzenie – z perspektywy doświadczeń międzynarodowych – umożliwiłoby należyte zrozumienie intencji, które przyświecały europejskim i krajowym instytucjom nadzoru i ochrony konsumenta, w przeprowadzeniu doniosłych zmian w zakresie świadczenia usług ubezpieczenia na rynku finansowym (zob. s. 315-317). Szczególnie, że w tym zakresie Rzecznik Ubezpieczonych, Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów oraz Komisja Nadzoru Finansowego opierały swoje dążenia do zmiany prawa w sferze zwiększenia ochrony konsumentów usług finansowych w zasadniczej mierze na analizach rozwiązań przyjętych w Wielkiej Brytanii, gdzie od 2013 r. FCA stosuje "nowe podejście do usług finansowych" oparte na przyjęciu zasady, iż większość usług dla konsumentów jest dostosowana do potrzeb określonych grup konsumentów, a problemy pojawiające się na rynku nie dotyczą cech tych usług, ale tego, czy są one oferowane właściwej grupie konsumentów.

W tym kontekście istotne znaczenie dla poczynionych rozważań ma kwestia czy istniejący model normatywny ochrony kredytobiorcy przez informację jest wystarczający do zwalczania zjawiska niedopasowania, nieadekwatności nabywanych przez konsumentów usług finansowych do ich potrzeb (tzw. *misseling*). Dotyczy on przede wszystkim takich usług finansowych, które ze względu na stopień skomplikowania wykluczają możliwość ich odpowiedniej oceny przez przeciętnego (rozsądnego) konsumenta. Na rynku krajowym dotyczyło to ubezpieczeń na życie i dożycie z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym (tzw. *polisolokat*), kredytów hipotecznych denominowanych lub indeksowanych w walutach obcych czy kredytów na niewielką kwotę, o krótkim terminie kredytowania, charakteryzujące się wysokimi kosztami kredytu (tzw. *chwilówek*).

We wnioskach do tego rozdziału, w mojej ocenie kluczowego, dla celu pracy i weryfikacji jej tezy, zabrakło oceny czy na poziomie europejskim, biorąc pod uwagę odmienny charakter poszczególnych usług finansowych, można jednak skonstruować jednolity model ochrony konsumenta w sferze przedkontraktowych informacji dostarczanych mu przez instytucje finansowe. Czy zmianom regulacyjnym można nadać jakiś wspólny kierunek, zakres czy mają one nadal pozostać zróżnicowane w odniesieniu do konkretnych usług finansowych?

W ostatnim, piątym rozdziale pracy Autorka przedstawiła niezbędną dla celu pracy problematykę charakteru odpowiedzialności i rodzaju sankcji z tytułu naruszenia przedkontraktowych obowiązków informacyjnych. Konflikty powstające na rynku finansowym między instytucjami finansowymi a ich klientami (konsumentami) obejmujące sferę przedkontraktową są niejako wpisane w naturę rynku finansowego. Trudno jest badać efektywność w sferze odpowiedzialności z tytułu przedkontraktowych obowiązków informacyjnych bowiem brakuje kompleksowych opracowań i badań problematyki postępowań sądowych tego dotyczących (jedyne jak dotychczas było tu powoływane przez Autorkę opracowanie „Efektywność instrumentów prawnych ochrony kredytobiorcy-konsumenta w świetle orzecznictwa sądowego” autorstwa T. Czecha). Tym bardziej kapitalne znaczenie dla tej tematyki ma najnowszy Raport nowej instytucji w sferze ochrony konsumenta – Rzecznika Finansowego, opublikowany 31 marca b.r., który przedstawia analizę wyników dotychczasowych postępowań sądowych w sprawach umów ubezpieczenia na życie z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym, potwierdzający nieprawidłowości w sferze wypełniania przez zakłady ubezpieczeń i pośredników ubezpieczeniowych powinności informacyjnych wobec konsumentów nabywających takie usługi.

Wnioski końcowe stanowią całościowe zestawienie uogólnionych konkluzji oraz podsumowanie przeprowadzonych w dysertacji rozważań. Autorka odnosi się w nich do najistotniejszych kwestii związanych z weryfikacją trafności sformułowanej tezy głównej dysertacji. W tym sensie wnioski końcowe stanowią swoistą klamrę spinającą wcześniejszą, wnikliwą i obszerną argumentację. Zawarte w nich oceny oraz rozważania *de lege lata* i *de lege ferenda* w odniesieniu do obecnego modelu normatywnego przedkontraktowych obowiązków informacyjnych przedsiębiorcy wobec konsumenta na rynku usług finansowych, stanowiąc mogą cenne wskazanie dla ustawodawcy regulującego przedmiotową problematykę.

Szczegółowo odnosząc się do istniejących regulacji w sferze obowiązków przedkontraktowych instytucji finansowych wobec konsumentów, Autorka przekonująco wyraża swoje wątpliwości interpretacyjne, formułuje wiele krytycznych uwag i postuluje konkretne zmiany ustawodawcze.

Autorka zwraca także szczególną uwagę, że zapewnienie konsumentom należytej ochrony jest w sposób ścisły związane z ochroną interesu publicznego. W tym także zakresie zauważa wzrastający wpływ prawa publicznego na prawo prywatne. W tej sferze rozważań niezwykle istotne jest aby poprzez regulacje publicznoprawne nie odbierać faktycznej samoodpowiedzialności konsumentów za decyzje podejmowane na rynku usług finansowych, lecz jedynie wzmocnić ich ochronę wobec istniejącej asymetrii informacji, nierzetelnych praktyk, niewłaściwych zachowań rynkowych instytucji finansowych.

Publicyzacja prawa prywatnego w sferze usług finansowych jest niejako wsparta przez doniosłą rolę prawa europejskiego, gdzie budowa jednolitego rynku finansowego opiera się na wzmacnianiu ochrony konsumenta, która stanowi część bezpieczeństwa rynku finansowego. Istotną rolę przypisuje Autorka zasadzie proporcjonalności; zgadzam się z jej argumentacją.

Dlatego tak ważne jest postulowane przez Autorkę skonstruowanie generalnej normy statuującej przedkontraktowy obowiązek informacyjny w sferze usług finansowych i charakter odpowiedzialności z tytułu jego naruszenia. Uzasadnia to także negatywna w zasadzie ocena efektywności istniejących rozwiązań normatywnych w prawie prywatnym.

VI. Dobór źródeł i strona formalna rozprawy

Rozprawa doktorska jest starannie zredagowana. Nie zawiera błędów ani sprzeczności, napisana jest poprawnym językiem polskim i bardzo precyzyjnym językiem prawniczym. Myśli są formułowane w sposób w pełni zrozumiały. Częste oceny krytyczne, wyrażanie własnych opinii dotyczących obowiązujących regulacji prawnych stanowią rezultat bardzo dobrej znajomości tytułowej problematyki. Dowodzi to umiejętności wnikliwego spojrzenia na wiele zagadnień europejskiego modelu obowiązków przedkontraktowych przedsiębiorcy wobec konsumentów na rynku usług finansowych i wyciągania trafnych wniosków.

Rozprawa jest dobrze udokumentowana poglądami doktryny, umiejętnie dobranymi orzeczeniami oraz aktami prawnymi (zarówno polskimi jak i unijnymi).

Praca zawiera jednak błędy natury formalnej i edytorskiej. Nie jest uzasadnione pisanie „państwa członkowskie” z wielkich liter (s. 229, 262), W układzie treści rozdziałów I i III – odpowiednio : podrozdział 2.3.1 i podrozdział 1.1 stanowią jedyne elementy podziału podczas gdy każdy rozdział/podrozdział powinien albo niepodzielny albo składać się z co najmniej dwóch elementów niższego rzędu. W przypisach niejednolicie używane jest „s.” i „str.” na oznaczenie numerów stron (s. 242), także zwrot *Ibidem*, nie zawsze pisany jest kursywą. Czasami także podwójnie a nawet potrójnie stosowany (np. s. 356, 358, 359, 360, 363 itd.) jest wielokropek (np. s. 246, s. 270). Bibliografię podajemy według nazwisk autorów a nie według ich imion, chociaż zachowano układ alfabetyczny. Brak jest uporządkowania w spisie dokumentów unijnych (może najlepszy byłby układ chronologiczny). Uwaga ta dotyczy także pozostałych dokumentów – gdzie są także dokumenty unijne, co jeszcze bardziej komplikuje zrozumienie klucza do ich układu.

Wobec wejścia w życie Traktatu z Lizbony nie znajduje także podstaw postugiwanie się odnośnie do obowiązującego porządku prawnego określeniem „prawo wspólnotowe” (m.in. s. 31, 111,120, 150, 345),

„prawodawca wspólnotowy” (m.in. s. 59, 148, 209, 396, s. 403), „Wspólnota” (m.in. s. 148, 230), „rynek wspólnotowy” (m. in. s. 176), „wspólnotowe regulacje” (s. 208, 215) itd., co nader często czyni Autorka. Błędne jest określenie w treści i ??? przypisu dyrektywy MiFiD II na s. 271.

Wskazane wyżej błędy natury formalnej i edytorskiej, nie zmieniają jednak ogólnej bardzo wysokiej oceny dysertacji.

VII. Konkluzja

Przedłożona przez mgr Magdalenę Dziędzic rozprawa doktorska pt. „Europejski model normatywny przedkontraktowych obowiązków informacyjnych przedsiębiorcy wobec konsumenta w sferze usług finansowych” stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego, potwierdzając ogólną wiedzę teoretyczną Autorki w zakresie prawa prywatnego oraz umiejętność samodzielnego prowadzenia przez Nią pracy naukowej. Tym samym odpowiada ona wymaganiom stawianym pracom doktorskim przewidzianym w art. 13 ust. 1 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (tekst jedn. Dz. U. z 2014 r., poz. 1852, ze zm.) i stanowi podstawę do podjęcia dalszych stadiów postępowania w przewodzie doktorskim, zmierzających do nadania pani mgr Magdalenie Dziędzic stopnia naukowego doktora nauk prawnych.

Dr hab. Anna Jurkowska-Zeidler, prof. UG